

GÜMRÜK TARİFELERİNDE İNDİRİM SAĞLAMA KONUSUNDA MİLLETLERARASI ÇALIŞMALAR VE 1956 TARİFE MÜZAKERELERİ

Mehmet AKMANSU

Âzası arasında bulunduğumuz Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) metninde de işaret edildiği gibi, gümrük tarifelerinde indirim sağlamak anlaşmanın başlıca gayeleri arasındadır. Filhakika anlaşmanın başında : «Ticaret ve ekonomi alanındaki münasebetlerin; hayat seviyelerinin yükseltilmesi, tam çalıştırmanın tahakkuk ettirilmesi, hakikî gelir ve fiili talebin yüksek ve daima artan bir seviyeye ulaştırılması, dünya kaynaklarının tam şekilde kullanılması ve istihsalin ve mal mübadelesinin artırılması hedefine tevcih edilmesi lâzımgeldiğini kabul ederek, mütekabiliyet ve karşılıklı menfaat esası üzerinden, gümrük resimlerinin ve mübadeleleri daraltan diğer mânilerin esash surette azaltılması ve milletlerarası ticaret alanında fark gözetici muamelelerin bertaraf edilmesini istihdaf eden anlaşmalar yaparak yukarıda zikredilen gayelerin tahakkukuna yardım etmek» arzusu mezkûr anlaşmada sarahaten ifade edilmiş bulunmaktadır. Gümrük resimlerinin azaltılması anlaşma ile güdülen gayeler arasında mühim bir yer işgal ettiğinden zaman zaman tarife mükazelereri yolu ile veya başka yollardan gümrük tarifelerinde indirim sağlanması GATT âkit taraflarının tabii faaliyetleri arasında yer almıştır.

Malûm bulunduğu üzere tarife müzakereleri yolu ile karşılıklı olarak müzakerelere giren memleketler mütekabiliyet ve karşılıklı menfaat esası üzerinden müzakere konusu maddelerin gümrük resimlerini indirmek suretile tesbit etmek, mevcut had üzerinde tesbit etmek, muafiyetini tesbit etmek, muayyen haddin üstüne çıkarmamayı garanti etmek veya tatbikat kolaylıklarını sağlamak şekillerinde karşılıklı taahhütlere girmektedirler. Genel Anlaşmanın birinci maddesi (en çok kayırılan memleket muamelesi) şartını ihtiva ettiğinden bir memleket için tesbit edilen düşük gümrük haddinden veya muafiyetinden veya her hangi hususî bir muameleden anlaşmaya dahil bütün memleketler istifade etmektedirler. Filha-

kıka anlaşmanın bu esası tesbit eden birinci maddesi «Bir âkit tarafca, diğer her hangi bir memleket menseli veya diğer her hangi bir memlekete yollanan bir mala bahgedilen her nevi menfaat, ruçhan, imtiyaz veya muafiyet, derhal kayıtsız ve şartsız olarak diğer bütün âkit taraflar ülkeleri menseli veya diğer bütün âkit taraflar ülkelerine yollanan mümasili her mala da teşmil edilecektir...» hükmünü koymuş bulunmaktadır.

Karşılıklı müzakereler neticesinde sağlanan indirimler ve muafiyetler «taviz» adı ile ifade edilmekte ve bu tavizleri de nazarı itibare almak üzere tarife pozisyonları karşısında tesbit edilen vergi nisbetlerini veya muafiyetleri gösteren ve anlaşmalara eklenen listeler de taviz listeleri olarak adlandırılmaktadır.

Genel Anlaşma 30 Ekim 1947 de Cenevre'de 23 memleket arasında akdedilmişti. Türkiye başka memleketlerin de iltihakına açık bulundurulmuş anlaşmaya bilâhare katılmıştır. Genel Anlaşmaya iltihak hususunda ilk müzakereler 1949 yılında Annecy'de vâki olmuş ve bu müzakereler neticesinde 8 memleket daha anlaşmaya katılmıştır.

Memleketimiz Genel Anlaşmaya 1950 yılında İngiltere'nin Torquay şehrinde başlayıp altı ay devam eden tarife müzakereleri neticesinde tesbit edilen 21.4.951 tarihli Torquay protokolunu 17.9.951 tarihinde ve 4582 sayılı kanuna müstenit yetkiye istinaden imzalamak suretile iltihak etmiştir. Protokolun Büyük Millet Meclisi tarafından tasdiki 21.12.1953 tarih ve 6202 sayılı kanunla vâki olmuştur. Torquay müzakerelerinde Türkiye dahil altı memleket daha anlaşmaya dahil olmuştur.

Torquay müzakerelerinde Almanya müstesna diğer Âkitlerle Tarife Müzakerelerimizi tamamlamış olmamız neticesinde bu Anlaşmaya iltihakımız mümkün olmuştur. Âkit taraflarından Almanlarla olan Tarife Müzakerelerimize 1955 yılında Bon'da da devam edilmiştir.

1956 Cenevre Tarife Müzakereleri Genel Anlaşmanın başlıca gayeleri arasında bulunan tarifelerde indirim gayesinin tahakkuk ettirilmesi için girişilmiş mühim bir teşebbüştür.

Bu yazımızda bilhassa bu müzakereler için tesbit edilen esaslardan ve buna tekaddüm eden çalışmalardan bahsetmek suretile Tarife Müzakerelerinin nasıl bir anlayış içinde cereyan etmekte olduğunu belirtmeğe çalışacağız.

Âkit Tarafları 1956 Tarife Müzakerelerine götüren başlıca âmil, tarife indiriminin Anlaşmanın başlıca gayeleri arasında bu-

lunması bir tarafa bırakılırsa, tarife indirimi mevzuunda tarife müzakereleri dışında yapılmış olan çalışmaların müsbet bir neticeye ulaştırılmamış olmasıdır. Filhakika Fransızlar VI ncı Âkitler Toplantısında gümrük tarifelerinde, tarife müzakereleri dışında muayyen nisbette otomatik bir indirim yapılmasını teklif etmişler, bu toplantıda Fransız plânının teknik veçhelerinin tetkiki mevzuunda teşkil edilen bir tâli grup birçok toplantılar yapmış, Fransız'la yaptığı yarı resmî müzakereler sonunda bu Hükûmet tarafından teklif edilen 22 Temmuz 1953 tarihli yeni Fransız plânını tetkik etmiş ve bu hususta kendi mütalâasını belirtmemekle beraber Âkit Taraflara bir rapor hazırlamıştır.

Fransız Plânının ortaya atılmasını ilham eden sebeplerden birisi de, Genel Anlaşma çerçevesi dahilinde yapılan tarife indirimleri müzakerelerinin esasını tavizlerin mütakabiliyet esasına ve bir muvazeneye dayanması prensibinin teşkil etmesi sebebi ile bundan sonra bu sistem çerçevesi dahilinde tarife indirimi konusunda mühim ilerlemeler kaydedilemeyeceği, bundan dolayı da yeni metotlar bulunmasının icap ettiği düşüncesidir.

Fransız Plânının esasını plâna iltihak eden her memleketin, ithalâtında, bir ekte gösterilecek mal sektörlerindeki malların gümrük resimlerinin vasatî ensidansını % 30 nisbetinde indirmek teşkil etmekte idi. Bu indirim senede % 10 esasî üzerinden olmak üzere üç senede tahakkuk ettirilecekti. Malûm bulunduğu üzere gümrük vergisi ensidansı; alınan gümrük vergisi yekûnunun vergiye tâbi ithalât kıymetine nisbet edilmesi suretile bu bulunan yüzdeyi ifade etmektedir. İşte plân bir lâhikada gösterilecek mal sektörlerinde mevcut vergi ensidansını plânda tarifî yapılan bir vasatî ensidansa göre otomatik olarak her sene % 10 dan üç senede % 30 nisbette indirmeyi derpiş etmekte idi. Ancak bu % 30 indirim işaret ettiğimiz gibi bir vasatî ensidans esasî da gözönünde bulundurulmak suretile tahakkuk ettirilecekti. Plânda her mal sektörü için vergi nisbetlerinde bir azami had, bir asgari had, bir de hattı fasıl (Ligne de démarcation) tesbit edilmiştir. Tenzilâta esas olacak vasatî ensidans, hattı fasılın üstünde olacaktır. Asgari had (Plancher) hattı fasılın % 50 si nisbetinde aşağıda bir had olarak tesbit edilecektir. Bir mal sektöründe, vergi ensidansı asgari hadde veya bunun altında bulunan memleketler o mal sektörü için hiç tenzilât yapmayacak, vergi nisbetleri hattı fasılın altında bulunanlar bir nisbet dahilinde % 30 dan daha az tenzilât yapacaklardır.

Vasatî ensidans bir âdi kesir olarak ifade edilecektir. Bu âdi kesirin suretini (payını) kararlaştırılan devre zarfında ithal edilen ve istihlâke arz edilmiş olan mallar üzerinden (fiilen) alınmış olan gümrük resimleri tutarı teşkil edecektir. Âdi kesrin mahrecini (paydasını) ise, üzerinden suretteki vergilerin alındığı veya alınacağı kıymetler ile muafem girmiş ve kararlaştırılan devrede istihlâke arz edilmiş malların kıymetleri yekûnu teşkil edecektir.

Üzerinde mutabık kalınacak sene bütün iştirak eden memleketler için aynı sene olacaktır.

Üzerlerinde indirimler yapılması teklif olunan mallar 10 sektör halinde teklif edilmiştir :

- 1 — Balıklar hariç esasî gıdaî olan mallar,
- 2 — Balıklar hariç, gıda mamulleri,
- 3 — Balık ve balık mahsulleri ve mamulleri,
- 4 — Akaryakıtlar dahil, iptidai maddeler,
- 5 — Sınai, kimyevî mamuller ve bunlarla ilgili diğer sınai mamuller,
- 6 — Deri ve deri mamûlleri, kauçuk, kereste, mantar, kâğıt,
- 7 — Mensucat mamûlleri ve konfeksiyon eşyası,
- 8 — Baz madenler ve bunların mamûlleri,
- 9 — Makinalar, elektrik ve nakil vasıtaları malzemesi,
- 10 — Muhtelif mamûller.

Bu sektörler dahilinde, plân gereğince indirime tâbi olacak gruplar ve pozisyonlardır ki, bunlar plânda ayrıca gösterilmiştir.

Plâna iştirak eden memleketler bu sektörlerle dahil, fakat tamamen malî karakterdeki vergilerini ve bunların kıymetlerini, keza esas alınan sene içinde % 50 si plâna iştirak etmiyen memleketlerden sağlanan mallara ait vergileri ve bunlara tekabül eden kıymeti vasatî ensidansın hesabına ait suret ve mahreç rakamlarının dışında bırakılabileceklerdir.

Plân, Anney ve Torquay tarife müzakerelerinde kurulmuş olan tarife müzakereleri komitesinin vazifesini göreceğ bir Konferans Komitesi ve plâna iştirak edecek memleketler temsilcilerinden mürekkep ve plân tatbikatını kontrol ile vazifeli daimî bir teşkilât mahiyetinde bir Konsey derpiş etmiştir.

Plâna iştirak edecek memleketlerin bazı munzam taahhütleri de olacaktır. Bu cümleden olarak plâna iştirak eden her memleket bazı istisnalar dışında ensidansî âzami haddi (plafond) aşan her

vergiyi üçüncü sene sonunda azami haddi plafon seviyesi olmak üzere indirecektir. Bu taahhüdün tatbiki bakımından her mal kategorisi için tatbik edilecek azami had rapora bağlı bir ekte derpiş edilmiştir. Derpiş edilmiş olan bu azami hadler iptidaî maddeler için % 5, yarı mamûller için % 15, mamûlleri için % 30, zirai mamûller için % 27 dir. Teklif edilmiş olan bu azami hadler, Avrupa Konseyinin bir düşük tarife kulübü (Law Tariff Club) kurulmasını derpiş eden teklifindeki azami hadlerden pek farklı değildir. Şûrasında işaret etmek icap eder ki, bu taahhüt gereğince yapılacak indirimler her sene % 10 dan, üç senede % 30 olarak tahakkuk ettirilecek olan indirimlerde nazarı itibare alınacaktır.

Memleketler her sene için tahakkuk ettirecekleri % 10 indirimi sektör itibarile tahakkuk ettirecekler, her sektör için tahakkuk ettirecekleri bu % 10 indirimin o sektörün pozisyonlarına dağıtılma nisbetini tayinde serbest olacaklardır.

Memleketler tahakkuk ettirecekleri vasati ensidansı ve indirecekleri gümrük resimlerini plânın meriyeti tarihinden itibaren beş sene müddetle konsolide etmeyi taahhüt edeceklerdir. Ancak konsey 2/3 ekseriyetle vereceği kararla konsolidasyonu o memleketin sosyal ve ekonomik bünyesi için ciddi tehlike arzeder görürse tadiline müsaade edebilecektir.

Genel Anlaşma âkit taraflarının henüz ekonomik gelişme halinde bulunduğunu kabul edecekleri memleketler vasati ensidans üzerinden yapılacak indirimi sektörler üzerinden yapıyarak tarifelerinin bütününün umumî vasati ensidansı üzerinden yapabileceklerdir. Keza bu memleketler malî karakterdeki veya ekonomik inkişaf programlarına dahil bütün vergileri ve bu vergilerin alındığı malların kıymetini plân dışı bırakabileceklerdir.

GATT Âkit taraflarına Fransız plânı hakkında çalışma gurubu tarafından sunulan raporda gurup bir mütalâa serd etmemiş, ancak âkitlerin kendi tarifelerindeki tesirleri bakımından plânı dikkatle tetkik mevkiinde olduklarını ve bunun için zamana muhtaç bulduklarını tebarüz ettirmiştir. Fransızlar plânlarının otomatik olusunun ve cihangümül bulunusunun faydası üzerinde durmuşlardır. Genel Anlaşmaya göre yapılan tarife müzakerelerinin evvelâ karşılıklı ve mütekabil menfaat esasına dayanan ve tavizler arasında mübadelet arayan bir esasa göre yapıldığına, sonradan en ziyade müsaadeye mazhar memleket kaydı ile çok tarafî bir indirim mahiyeti aldığına, bu şekli ile gümrük manialarını tamamen ortadan kaldıracak bir sistem olarak tezahür etmediğine işaret etmişlerdir.

Cihanşümül bir mahiyet arzemesi de dünya ticaretinde mühim rol oynayan memleketlerin bu plâna iştirak etmeleri sayesinde mümkün olacaktır.

Müzakerelerde plânın lehinde bulunan memleketler bilhassa evvelki tarife müzakerelerinde, ezcümle Torquay müzakerelerine düşük tarife ile girmiş ve bu yüzden avantajsız bir durumda kalmış olduklarını kabul eden memleketler olmuştur.

Âkit taraflar VIII inci Âkitler Toplantısında plân ve buna ait rapor hakkında bir karar alınmasını doğru bulmamışlar ve plânın hükümetlere tevdiine, Devreler Arası Komitenin de mevcut tarife müzakereleri prosedürünün tatminkâr olma derecesini gözönünde bulundurarak plândaki meseleleri, plânın teknik veçhelerini ve hükümetler tarafından plân hakkında yapılacak teklifleri tetkik etmesini kararlaştırmışlardır.

Fransız plânı üzerinde IX uncu Âkitler Toplantısında konuşulmamış, X uncu Âkitler Toplantısında ise yine bu plân üzerinde durulmuş ve 1956 tarife müzakerelerinin ne gibi esaslar dahilinde cereyan edeceği meselesi tetkik edilmiş ve karara bağlanmıştır. X uncu devre toplantısında 1956 tarife müzakerelerine karar verilmiş olmakla beraber, Âkit Taraflar tarife indirimi mevzuunun tetkikine 1956 tarife müzakerelerine rağmen yine devam edilmesini arzu etmiş ve bu meselenin XI inci Âkitler Toplantısı gündemine konulmasını karar altına almıştır. Tarife indirimi mevzuunda Fransız plânı en işlenmiş bir çalışma olarak elde bulunmaktadır. Bu plânın esasları üzerinde durmamızın başlıca sebebi de budur.

Fransız plânı dışında tarife indirimi mevzuunda mevcut bir çalışmada Avrupa Konseyinin yukarıda bahsi geçen ve (Law Tarif Club) düşük tarife kulübü ismi ile adlandırılan teşebbüsdür. Filhalka Avrupa Konseyi Âkit Taraflara Avrupa'da gümrük salıklarının indirilmesi için müşterek bir politikanın kabulü yolunda bir teklifte bulunmuştur. Bu yolda teklif edilen plânın kabulü halinde Avrupa Gümrük Birliğinin tahakkuk ettirilmesi yolunda bir adım atılmış olacaktır. Avrupa Konseyinin teklifine göre iştirak edecek memleketler bütün gümrük resimlerini azami % 35 nisbetle tahdit ve ayrıca iptidai maddeler için % 5, yarı mamûller için % 15, mamûller ve gıda maddeleri için % 25 azami nisbet kabul edeceklerdir.

Görüleceği üzere Fransız plânı Avrupa Konseyinin teklifine nazaran cihanşümül bir mahiyet arzettiğidir. GATT çerçevesinde Fransız plânını tetkik edecek olan devreler arası Komite tarife in-

dirimi mevzuunda her plâni, bu meyanda Avrupa Konseyinin plânını da tetkike selâhiyetli kılmıştır.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, tarife indirimi çalışmalarının tam bir neticeye bağlanamaması, IX uncu âkitler toplantısından az gelişmiş memleketler lehine hükümleri de ihtiva etmek üzere Genel Anlaşma'da mühim tadillerin tahakkuk ettirilmiş olması neticesinde bu memleketlerin tarife müzakerelerine daha kolaylıkla katılabilmeleri imkânının sağlanması ve bilhassa Amerika Hükümetinin tarifelerinde üç senede % 15 nisbetinde bir indirim yapabilmek hususunda kongreden yetki almış bulunması 1956 Tarife Müzakerelerini intaç etmiş ve imkân dahiline sokmuştur.

1956 Tarife Müzakerelerinin hangi esaslar dahilinde yürütüleceğinin tesbiti meselesi X uncu Âkitler Toplantısının başlıca meselelerinden birisini teşkil etmiştir. Bu müzakerelerin nasıl bir anlayış havası içinde cereyan ettiğini belirtmek üzere tesbit edilen bu esaslar hakkında aşağıda malûmat verilmiştir.

4 Mart 1955 tarihinde toplantılar arası tarife indirimi çalışma gurubu şu tetkikleri yapmak üzere vazifelendirilmiştir :

- a) Tarife indirimi imkânlarının umumî olarak tetkiki,
- b) Tarife indirimi gayesine varmak için teklif edilmiş olan usullerin tetkiki,

c) Çalışma gurubunun, bu suretle bir ilerleme kaydını mümkün görürse Âkit Taraflara bir tarife konferansının toplanması hususunda tavsiyelerde bulunması ve böyle bir konferansı hazırlaması.

Tetkikleri sonunda çalışma gurubu 1956 Ocak ayında bir tarife konferansı toplanmasına karar vermiş ve GATT İcra Sekreterliğini konferansa iştirak edip etmemek hususundaki arzularını Âkit Taraflardan sormaya memur etmiştir. Teklife memleketimiz de dahil olmak üzere 25 memleket müsbet cevap vermiştir. Bu memleketler : Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, Kanada, Seylan, Küba, Danimarka, Dominik Cumhuriyeti, Amerika, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Haiti, Hindistan, İtalya, Japonya, Nikaragua, Norveç, İngiltere, İsveç, Türkiye ve Cenubî Afrika Birliğidir.

Derhal işaret edelim ki, Türkiye tek madde üzerinden taviz almak ve yalnız Amerika ile müzakerelerde bulunmak kayıt ve şartı ile müzakerelere katılmak arzusunu izhar etmiştir. Filhakika bu mevzuda GATT Sekreteryası tarafından neşredilen dokümanda da

işaret edildiği gibi Türkiye; «Amerika ile tütün üzerinde görüşmek arzusu ile ve eğer müzakereler veya kabul edilecek usul, Türkiye'ye evvelce sağlanmış olan tavizlerde değişikliği icap ettirirse bu müzakerelere katılmak hakkını muhafaza kaydı ile» tarife müzakerelerine katılacağını bildirmiştir.

Çalışma gurubu tarafından tarife müzakerelerinde takip edilecek metod ve riayet edilecek esaslar tesbit edilerek X uncu Âkitler Toplantısı umumî heyetine arz edilmiş ve bu rapor bir ilâve ile umumî heyetçe kabul edilmiştir. İlâvenin mahiyeti aşağıda belirtilecektir.

Kabul edilen rapora göre müzakereler için şu esaslar tesbit edilmiştir :

Müzakerelerin gayesi şöyle ifade edilmiştir; Âkit Taraflar, gümrük tarifelerinin ticarete ciddî engeller çıkardığını kabul ettiklerinden Genel Anlaşmanın gayelerini gözönünde bulundurarak muaddel XXIX uncu maddenin prensiplerine müstenit bir tarife konferansı toplamağa karar vermişlerdir.

Müzakereler gümrük vergilerinin ve gümrükten alınan diğer vergilerin umumî nisbetinde indirim mevzuunda cereyan edecektir. Bilhassa asgari miktarda da olsa ithalata mani olan yüksek vergilerin indirilmesi müzakere edilecektir. Tavizler mütekabiliyet ve karşılıklı menfaat esası üzerinden alınıp verilecektir. Müzakerelere katılan Hükûmetler müzakerelerden mümkün olduğu kadar mühim neticeler almak için elden gelen gayreti sarfedeceklerdir.

Müzakerelerin şumülü şöyle tesbit edilmiştir ; Müzakerelere iştirak eden memleketler birlikte veya müstakil olarak taviz talep edecekleri memleketler bakımından Principale Fournisseure'ü (o maddenin asıl ihracatçısı, asıl sağlayıcısı olan memleket) oldukları veya olabilecekleri maddeler için taviz talep edebileceklerdir. Bu kaidenin tatbiki muayyen bir maddenin asıl sağlayıcısı olmayan bir memleketin o madde üzerinden taviz talep etmesine mani olmayacaktır. Ancak alâkalı memleket, bu maddenin asıl sağlayıcısı olan memleket müzakerelere katılmadığı yahut Âkit Taraflardan bulunmadığı takdirde bu kaideyi ileri sürmek yetkisini muhafaza edecektir.

Verilecek tavizler Genel Anlaşmanın en ziyade müsaadeye mazhar memleket kaydı dolayısıyla derhal çok taraflı bir mahiyet almakta olduğundan alâkalı memleketin böyle bir kaideden faydalanması tabii görülmektedir.

Gümrük vergileri yanında gümrükten alınan diğer vergiler muhtelif gümrük kaideleri, muhtelif ithal monopolleri yolu ile sağ-

lanan himayeler ilâh... mevzuunda sağlanan tavizlerde tarife tavizleri gibi kabul olunacaktır.

Müzakerelere iştirak eden Hükümetler müzakerelerin gayesinin Genel Anlaşmanın muaddel XXIX uncu maddesi hükümlerine göre tahakkuk ettirilmesi için mümkün olan gayreti sarf edecekler, verilen ve alınan tavizler arasında bir nisbet gözetmek suretile müzakerelere çok taraflı bir karakter vermek hususunda iş birliği yapacaklardır.

Bir tarife müzakereleri komitesi müzakerelerin muvaffakiyeti için azami gayret sarfedecektir. Bu komite müzakerelere iştirak etmek üzere listelerini vermiş olan memleketler temsilcilerinden terakküp edecektir. Komite müzakerelerin kolaylaştırılması için mümkün olan bütün tedbirleri alacaktır. Konferans açılınca mümkün olan sür'atle listeleri tetkik edecek, lüzumu görülürse müzakerelerin devamı sırasında veya nihaî safhasında aynı tetkiki yapacak, ancak iki taraflı müzakerelerin başlaması hiç bir zaman böyle bir tetkikin yapılmasına talik edilmeyecektir.

Komite tavizlerin şumulünü genişletmek üzere üç taraflı veya çok taraflı müzakereleri organize etmek hususunda bütün memleketlere veya memleket guruplarına yardım edecektir.

Komite XXIX uncu maddenin prensiplerinden mülhem olarak müzakerelerin tetkikini geciktirebilecek veya ona mâni olacak bütün meseleleri tetkik ve bu meselelere müteallik istek ve tavsiyeleri formüle edebilecektir.

Müzakerelere katılan memleketler komitenin istek ve tavsiyelerini nazarı itibare alacak, ancak her memleket bu istek ve tavsiyeleri kabul edip etmemek hususunu bizzat tayin etmek ve müzakerelerin neticelerini kabul edip etmemek hususunda karar vermek hakkını muhafaza edecektir.

Müzakerelerin aşağıdaki kaidelere göre cereyanı kabul edilmiştir; müzakereler teker teker alınan maddeler üzerinde ve her memleketin ve her istihsal branşının ihtiyaçları hesaba katılacak bir esas üzerinden cereyan edecektir. Müzakerelere iştirak eden memleketlerin muayyen maddeler üzerinden taviz vermemeleri mümkün olacak, bir verginin indirilmesi, mevcut nisbet üzerinden konsolide edilmesi veya muayyen bir hadden yukarı çıkarılmamasının taahhüt edilmesi şeklinde de tavizde bulunabileceklerdir.

Hiç bir hükümet bir taraflı taviz almıyacak ve ne de diğer hükümetlere tatminkâr karşılık tavizler almadıkça tavizde bulunmayacaktır.

Yüksek olmayan vergilerin veya bir muaflik rejiminin konsolide edilmesi, prensip olarak, yüksek bir verginin indirilmesine müsvavi değerde bir taviz olarak tanınacaktır. Bu kaide, bilhassa o maddenin asıl sağlayıcısı olan memleketlerden ithal ettiği maddelerin tamamına veya büyük bir kısmına düşük veya mutedil nisbetli vergiler tatbik eden, fakat ihracatı veya muhtemel ihracatı umumiyetle yüksek nisbetli vergilerin tatbiki suretile engellerle karşılaşan memleketlerin durumu bakımından hesaba katılacaktır. Müzakereler iştirak edenler, diğer hükümetler arasında cereyan eden müzakerelerin kendilerine dolayısıyla sağhyacağı faydaları nazarı itibare alacaklardır.

Müzakerelere iştirak eden hükümetler Genel Anlaşmanın prensipleri ile kabili telif olmayacak tarife yükseltmelerinden ve diğer himaye tedbirlerinden çekinmeli ve müzakerelerden evvel müzakereci olarak durumlarını islah etmelidirler.

Konferans neticeleri müzakerelere katılan hükümetlerin taviz listelerine eklenecek bir protokol vasıtası ile Genel Anlaşmaya ithal edilecektir.

1956 tarife müzakereleri üzerinde X uncu Âkitler Toplantısında görüşülürken GATT'a düşük tarifelerle girmiş ve bu şekilde tavizler vermiş olan memleketler, bu arada Danimarka; tarife müzakereleri sırasında esasen düşük olan tarifelerin yüksek olan tarifelerde yapılacak indirimle aynı değerde mütalâa edileceği prensibine düşük tarifeli memleketlerin verdiği ehemmiyeti belirtmiştir.

Hindistan delegesi, bu düşünceyi karşılıyan cevabında; GATT müzakerelerine girerken tarifeleri düşük olan memleketlerin bunu GATT âzası sıfatı ile ve bir fedakârlık olarak yapmamış bulduklarını, memleketlerinin menfaatleri öyle icap ettirdiği için tarifelerinin düşük bulunduğunu ifade etmiştir. Bu mevzuda bir ilk madde için verilen tavizin bir mamül madde için verilen aynı nisbetteki tavizle, aynı ehemmiyette olamayacağına, çünkü birçok sınaî memleketlerin kendi menfaatleri icabı iptidaî maddeler için düşük tarifeler tatbik ettiklerine ve az gelişmiş memleketlere verdikleri tavizlerin bu kabîl düşük tarifeli ilk maddelere taallük ettiğine işaret etmiştir. Âkit tarafların çalışma gurubu raporunda yaptığı ve yukarıda işaret ettiğimiz tadilde bu mevzua taallük etmektedir. Umumî heyetçe kabul edilen bu esasa göre «Âkit Taraflar, Tarife Müzakereleri Komitesinin II numaralı kaidenin c paragrafını tatbikte maddenin mahiyetini nazarı itibare alacağını kabul ederler. Bu suretle, mamül bir maddeye tatbik edilirken düşük olarak kabul edi-

lebilecek bir vergi nisbeti, bir ilk maddeye tatbik edilirken yüksek olarak kabul edilebilecektir.»

Cenevre'de 18 Ocak 1956 da başlayarak bu esaslar dahilinde cereyan eden gümrük tarife müzakereleri 5 Mayıs 1956 da sona ermiş ve basına akseden haberlerde muvaffakiyetli neticeler elde edildiği belirtilmiştir. Ancak anlaşma metinleri ilgili her memleket bunların muhteviyatına muttali olduktan ve muhtelif memleketleri temsil eden delegelerle varılacak mutabakatı müteakip neşir ve ilân edilecektir. Mutabakata varan memleketlerin bu neticeleri neşir ve ilân ettikleri görülmektedir. Meselâ İngiltere Haziran 1956 ayında neşrettiği bir beyaz kitapta muhtelif memleketlerle yaptığı gümrük müzakerelerinin neticelerini açıklamıştır. Keza Fransa, sadece Amerika ile yaptığı müzakerelerin neticelerini açıklamıştır. Basına akseden haberlerden Fransanın yalnız Amerika ve Avusturya ile müzakerelerde bulunmak suretile senelik 15 milyon dolarlık bir ithalâtı alâkadar eden tavize mukabil, müzakereler neticesinde diğer memleketlerin verdikleri tavizlerden faydalanmak suretile 80 ile 100 milyon dolarlık bir tavizden faydalandığı ve bu suretle müzakerelerden kârlı çıktığı belirtilmektedir.

Neticeler resmen ve tamamen malûm olmamakla beraber, 1956 tarife müzakerelerinin GATT'ın tarife indirimlerini tahakkuk ettirme gayesi bakımından tahmin edildiğinden daha muvaffakiyetli neticeler verdiği anlaşılmaktadır.

İstanbul, 15 Haziran 1956